

Tallinna Laagna Gümnaasium

TALLINNA LAAGNA GÜMNAASIUMI KIRJALIKE TÖÖDE VORMISTAMISE JUHEND

Juhend

Koostaja:
haridustehnoloog Liia Opmann

Tallinn 2025

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1 KIRJALIKE TÖÖDE LIIGID	4
2 KIRJALIKU TÖÖ STRUKTUUR	6
2.1 Tiitelleht.....	6
2.2 Sisukord	6
2.3 Sissejuhatus.....	7
2.4 Töö põhiosa.....	7
2.5 Kokkuvõte.....	8
3 TÖÖDE VORMISTAMISNÕUDED.....	9
3.1 Põhiosa teksti vormindamine	9
3.2 Pealkirjad	9
3.3 Tabelid ja joonised.....	10
3.4 Viitamine ja kasutatud allikate loetelu.....	11
3.5 Lisad.....	16
KASUTATUD ALLIKAD	17
Lisa 1 Kirjaliku töö tiitelehe näidis	18
Lisa 2. Uurimistöö autorideklaratsiooni näidis.....	19
Lisa 3 Kirjaliku töö sisukorra näidis	20
Lisa 4 Uurimistöö kokkuvõtte näidis	21
Lisa 5 Resümeede vormistamise näidis.....	22
Lisa 6. Kasutatud allikate vormistamise näidis	24

SISSEJUHATUS

Õppetöö käigus koostab õpilane kirjalikke töid, mis aitavad kinnistada õpitavat materjali, rakendada saadud teoreetilisi teadmisi praktikas ja omandada uurimistöö kogemusi ning hinnata õpilase omandatud teadmisi ja oskusi.

Käesolev juhend reguleerib Tallinna Laagna Gümnaasiumis läbiviidavate kirjalike tööde koostamist ja vormistamist. Juhend kehtib kooli liikmeskonnale ning aitab õpilastel koostada ja vormistada ühtsete nõuete põhjal vastavad kirjalikud tööd.

Juhendis käsitletakse enimkasutatud kirjalike tööde liike, kirjalike tööde struktuuri, üldnõudeid kirjalike tööde vormistamiseks ja kasutatud kirjanduse loetelu koostamiseks. Juhendi juurde kuuluvad lisades toodud näidised ja teksti lingitud dokumendipõhjad. Osa vorminõuetest on üldised, kohustuslikud kõikidele kirjalikele töödele, osa tulenevad töö eripärast (kõitmise viis, tiitellehe vajadus jm).

Õpilastööde keeleks Tallinna Laagna Gümnaasiumis on eesti keel.

1 KIRJALIKE TÖÖDE LIIGID

Iseseisvad kirjalikud tööd on vastavalt nende mahtudele järgmised:

- essee,
- referaat,
- õpimapp ehk portfoolio,
- uurimistöö,
- juhend.

Kirjalikke töid on täpsemalt iseloomustatud järgmises tabelis. Tabelis on peale töö liigi ja iseloomustuse esitatud ka iga töö vormistamisnõuanded. Soovitame enne töö esitamist vaadata veelkord vormistamise nõuanded üle.

Tabel 1 Kirjalike tööde liikide iseloomustus ja vormistamisnõuded

Töö liik ja iseloomustus	Eripärased vormistamisnõuded
Essee Essee on lühem vabas vormis teaduslikuma sisuga kirjutis teatud teemal. Kirjanduse kasutamine ja sellele viitamine ning väidete korrektne tõestamine ei ole essee puhul kohustuslik, kuigi see on soovitatav. Arutletakse teema üle, avatakse/selgitatakse teatud mõtet, esitatakse argumente (väide + tõendid), võrreldakse ja kõrvutatakse vaatepunkte, tuuakse näiteid, analüüsitakse põhjus-tagajärg seoseid selgelt ja struktureeritult. Esseel ei ole üldjuhul juhendajat.	1) Tööl ei ole tiitellehte 2) Päis ja jalus on olemas. Päises paremal koostaja nimi ja klassi tähis. Jaluses on leheküljenumber all keskel või paremas servas. 3) Puudub sissejuhatus ja kokkuvõte. 4) Allikate loetelu on juhul, kui on allikaid kasutatud
Referaat Referaat on kokkuvõttev terviklik tekst, kus on kasutatud kas ühte või siis mitut allikat. Materjalist on välja võetud ebaolulised üksikasjad, mille tulemusena on referaadi teksti jäänud ainult olulisem. Kõigile allikatele, mida referaadi tegemiseks on kasutatud, on korrektselt viidatud. Esitatava järjekord võib refereerimise käigus muutuda, oluline on see, et referaadi sisu oleks loogilises järjekorras. Referaadil ei ole üldjuhul juhendajat.	1) Tööl on tiitelleht 2) Tiitellehel ei ole juhendajat märgitud 3) Teksti sees on allikaviited 4) Allikate nimekiri on olemas 5) Allikate nimekiri on tähestiku järjekorras autori nime järgi 6) Päis ja jalus on olemas. Päises paremal koostaja nimi ja klassi tähis. Jaluses on leheküljenumber all keskel või paremas servas. 7) Referaadil on sissejuhatus ja kokkuvõte
Õpimapp ehk portfoolio Õpimappi on kogutud õppeperioodi jooksul tehtud tööd. Õpimapi juurde kuulub ka	1) Tööl on tiitelleht 2) Tööl on sisukord

eneseanalüüs õpimappi koondatud näidete põhjal.	3) Tööl on sissejuhatus, eneseanalüüs ja kokkuvõte 4) Sisus on õppe jooksul tehtud tööd 5) Päist ja jalust ei ole 6) Leheküljenumbrid on all keskel või paremas servas
Loovtöö Loovtööks loetakse individuaalselt või kollektiivselt õpilaste poolt läbiviidud uurimistööd; projekti, kunstitööd või muud taolist tööd, mis lähtub õppekava läbivatest teemadest või on õppeaineid lõimiv. Loovtööl on nii teoreetiline kui ka praktiline osa. Praktilist laadi loovtöö kirjaliku kokkuvõtte maht alates sissejuhatusesest on 5-7 lk. Uurimuslikku laadi loovtöö kirjaliku kokkuvõtte maht on alates sissejuhatusesest 7-10 lk. Töö kokkuvõttes tuleb märkida, mida uut töö andis uuritavas valdkonnas ja milline on tulemuste kasutusvaldkond.	1) Tööl on tiitelleht 2) Tiitellehel on välja toodud juhendaja 3) Tööl on sissejuhatus ja kokkuvõte 4) Teksti sees on allikaviited 5) Kirjanduse nimekiri on olemas 6) Kirjanduse nimekiri on tähestiku järjekorras 7) Lisad on toodud sisukorras 8) Loovtöö kirjaliku kokkuvõtte maht on maksimaalselt 10 lehekülge + lisad. 9) Jalus on olemas. Jaluses on leheküljenumber all keskel või paremas servas.
Uurimistöö Uurimistöö on rakendusliku iseloomuga töö. Järeldused ja ettepanekud peavad tulenema tööst enesest. Uurimistöö peab sisaldama nii teoreetilist uudsust kui ka praktilist väärtust. Töö kokkuvõttes tuleb märkida, mida uut töö andis uuritavas valdkonnas ja milline on tulemuste kasutusvaldkond.	1) Tööl on tiitelleht 2) Tiitellehel on välja toodud juhendaja 3) Tiitellehe pöördel on autori(te) deklaratsioon 4) Tööl on sissejuhatus, kokkuvõte ja resümeed (eesti ja 1. võõrkeeles) 5) Teksti sees on allikaviited 6) Kirjanduse nimekiri on olemas 7) Kirjanduse nimekiri on tähestiku järjekorras 8) Lisad on toodud sisukorras 9) Uurimistöö maht on maksimaalselt 20 lehekülge + lisad. 10) Jalus on olemas. Jaluses on leheküljenumber all keskel või paremas servas.
Juhend Juhendit koostavad eelkõige õpetajad õpilasele. Juhend peab olema lihtsas keeles ja kergesti arusaadav. Juhendis peab olema selgitatud, mis põhimõtete alusel tööd koostatakse ja hinnatakse.	1) Tööl ei ole tiitellehte 2) Olemas on juhendi alusel tehtava töö koostamis ja hindamispõhimõtted. 3) Päist ja jalust ei ole.

2 KIRJALIKU TÖÖ STRUKTUUR

Kirjaliku töö osad ja nende järjekord:

- **Tiitelleht***
- **Sisukord*** (v.a. peatükkideks liigendamata töö)
- Sissejuhatus
- **Töö põhiosa***
- Kokkuvõte
- **Kasutatud allikate loetelu***
- Lisad

* Tärniga on märgitud alati nõutavad töö osad. Teised osad lisatakse tööle, kui töö iseloom või eesmärk seda nõuavad.

2.1 Tiitelleht

Tiitelleht on töö esimene lehekülg, millele märgitakse:

- kooli nimi (esisuurtähega, tähesuurus 12 pt, keskjoondus);
- autori ees- ja perekonnanimi (esisuurtähega, tähesuurus 12 pt, keskjoondus);
- klass (araabia numbriga, punkt, väiketäht tähis; tähesuurus 12 pt, keskjoondus);
- töö pealkiri (suurtähtkiri ehk läbivalt suure tähega, tähesuurus 18-20 pt, paks kiri, keskjoondus);
- töö liik referaat vmt (esisuurtähega, tähesuurus 12 pt, keskjoondus);
- töö juhendaja (esisuurtähega, tähekõrgus 12 pt, paremjoondus);
- töö tegemise koht ja aasta (tähekõrgus 12 pt, keskjoondus).

2.2 Sisukord

Sisukord paigutatakse tiitellehe järgi. Sisukorda ei sisestata käsitsi, vaid antakse peatükkidele laadid, numeratsioon ja seejärel lisatakse sisukord lingitavana. Sisukord lisatakse tööle kõige viimasena.

Sisukorras tuuakse peatükkide ja alapeatükkide pealkirjad nummerdatuna koos alguslehekülje numbriga, mis on eraldatud punktiirjoonega. Peatükkideks ja alapeatükkideks liigendamata teksti korral ei ole sisukorra lisamine kohustuslik. Sisukorras loetletakse, kuid ei nummerdata

sissejuhatust, kokkuvõtet, resümeesid, kasutatud allikate loetelu, lühendite, tabelite ja jooniste loetelu ning lisasid. Kõik lisad loetletakse sisukorras ükshaaval koos pealkirjadega.

2.3 Sissejuhatus

Sissejuhatus paikneb esimese peatüki ees, on seotud põhitekstiga ja sellel põhineb töö teemaarendus. Sissejuhatust ei märgita numbriga ei sisukorras ega põhitekstis. Sissejuhatus peab olema lühike, ülevaatlik ja konkreetset sõnastatud. Sissejuhatuses põhjendab autor teemavalikut, probleemi aktuaalsus ja vajalikkus ning annab ülevaate oma töö eesmärkidest. Samuti tutvustada töö ülesehitust – millistest osadest töö sisuline osa koosneb ja miks. Sissejuhatuse maht peaks moodustama 1-2 lehekülge töö sisulise osa mahust. Sissejuhatuses ei tooda välja töös saadud tulemusi ja järeldusi.

2.4 Töö põhiosa

Kirjaliku töö põhiosa üleschitus ja peatükkide arv sõltub töö liigist, valitud teemast ning püstitatud eesmärgist ja ülesannetest. Peatükid peavad moodustama ühtse terviku ja nad peavad olema loogilises järjekorras. Põhiosas antakse lühiülevaade olulistest teemakohastest käsitlustest ja uurimustest. Peatükkides probleemidele vastuste otsimisel tuleb toetuda erinevate autorite arvamustele ning varasematele teaduslikele uuringutele, neid omavahel kõrvutades ja võrreldes. Lisaks autorite arvamustele peab välja tulema ka õpilase isiklik seisukoht ja arvamus. Põhiosas tuleb esitada erinevaid seisukohti ning arvamusi ja anda omapoolne põhjendatud hinnang.

Loovtöö põhiosa koosneb:

- Teoreetilisest osast (umbes 1 lk), kus on korrektselt viidatud vähemalt kahele kasutatud allikale.
- Praktilisest osast (umbes 2 lk), kus kirjeldatakse töö tegemise etappe, kasutatud meetodeid/töövõtteid, õpilase panust (kollektiivselt tehtud töö puhul iga õpilase panuse kirjeldust), tööprotsessi käigus esile kerkinud probleeme ja lahendusi.
- Töö põhiosa peab kokku olema vähemalt 3 lehekülge.

2.5 Kokkuvõte

Kokkuvõte annab võimaluse saada üldpilt tööst, tuues kokku kõikide lõputöö peatükkide lühidalt põhisisu. Lühidalt ja süstematiseeritult esitatakse kõige olulisemad järeldused, milleni töö käigus jõuti. Samuti kirjeldatakse ka tekkinud ja edaspidist uurimist vajavaid probleeme, kuid uusi andmeid enam ei esitata. Järeldusi sõnastades ei ole soovitatav neid esitada täpselt nii nagu töö põhiosas. Tuleb keskenduda sellele, mis on tekstis oluline. Seejuures tuleb väljenduda selgelt ja kokkuvõtvalt Kokkuvõtte soovituslik pikkus on maksimaalset 2 kuni 3 lehekülge.

Loovtöö kokkuvõte koosneb:

- lühikokkuvõte tehtud tööst;
- antakse hinnang tehtud tööle (nt eesmärkide täitumine, loovtöö kvaliteet, loovtöö kasutamise võimalused, saadus kogemuse kirjeldus, mida õpiti, töö arendamist vajavad küljed jne).

3 TÖÖDE VORMISTAMISNÕUDED

Kirjalikud tööd koostatakse kirjavigadeta ja korrektsetes kirjakeeles. Kirjalikud tööd esitatakse A4-formaadis vertikaalse asetusega (Portrait). Kirjalike tööde tekst trükitakse lehe ühele küljele. Lehe veerised vasakust äärest 3 cm, paremast äärest ning alt ja ülalt 2 cm.

Kõik töö lehed, v.a tiitelleht, nummerdatakse (tiitelleht loetakse 1. leheks). Numbrid paigutatakse lehe alla keskele või paremasse serva. Kogu töös kasutatakse musta värvi fonti Times New Roman.

Töö juhend põhineb APA7 viitamisstiilil ning on kohandatud õppeasutusele ja põhikooli õpilastele sobivaks (American Psychological Association, 2023)

3.1 Põhiosa teksti vormindamine

Töö põhiosa tekst vormistusnõuded:

- fondiga **Times New Roman**,
- tähesuurusega **12** punkti,
- tekstivärviga **must** (automaatne),
- **rööp**joondusega,
- pärast lõiku lõiguvahe **18** punkti,
- reasamm **1,5** rida.

Tekstis esiletõstmist vajavaid sõnu või lauseid võib vormistada **paksus kirjas**. Tekstis esinevad võõrkeelsed väljendid või tsitaadid tuleb esitada *kursiivis* / *panna kaldkirja*. Kui tegu pole üldlevinud mõistega, siis tuleks kindlasti lisada seletus.

Taandridu ei kasutata.

3.2 Pealkirjad

Töö peab olema liigendatud peatükkideks ja vajadusel ka alapeatükkideks, mis on tähistatud araabia numbritega (näiteks 1.3.1). Struktuurseid allosi (sisukord, sissejuhatus, põhiosa, kokkuvõte, kasutatud allikate loetelu) alustatakse uuel lehelt.

Pealkirjad on rasvases kirjas ning tähesuurused sõltuvad liigendusest.

- **Esimese astme** pealkirjad (Pealkiri 1/Heading 1) kirjutatakse kirjasuurusega **16 pt, paksus** kirjas ja **lähiva suurtäht** kirjas, **vasakjoondusega** ja alustatakse **uult lehelt**.
- Teise astme pealkirjad (Pealkiri 2/Heading 2) kirjutatakse kirjasuurusega **14 pt, paksus** kirjas ja **suure algustähega, vasakjoondusega**.
- Kolmanda astme pealkirjad (Pealkiri 3/Heading 3) kirjutatakse kirjasuurusega **12 pt, paksus** kirjas ja **suure algustähega, vasakjoondusega**.

Pealkirjad vormindatakse **pealkirjalaadidega**. Peatüki pealkirja ja sellele eelneva ning järgneva teksti vahele jäetakse **18 pt** suurune vahe. Töö põhiosa pealkirjad nummerdatakse, välja arvatud Sissejuhatus, Kokkuvõte, Resümeed ja Kasutatud allikad. Pealkirjade lõppu ei panda punkte. Sõnade poolitamist pealkirjas ei kasutata. Pealkirjad peavad olema lühikesed ja lakoonilised ning vastama sisule.

3.3 Tabelid ja joonised

Kõik töös esinevad tabelid ja joonised nummerdatakse araabia numbritega (nt Tabel 1, Joonis 1) ja pealkirjastatakse nagu on näha juuresoleval pildil (Joonis 1). Joonisteks loetakse kõik töös esinevad illustratsioonid (diagrammid, skeemid, joonistused, fotod, pildid jne).

Tabelid ja joonised paigutatakse tekstireale ja joondatakse vasakule. Suuremahuline fotomaterjal või joonised lisatakse tööle lisana ja nendele viidatakse töö sisus.

Joonis 1. Kabevõistluse auhinnad (Kuusk, 2021)

Tabelid ja joonised tuleb siduda töö tekstiga. Viitamisel pannakse lause lõppu sulgudesse tabeli või joonise number (näiteks: Tabel 1, Joonis 1).

Tabelite pealkiri märgitakse nende kohale tähesuurusega **12 pt**, **paksus** kirjas, **vasakjoondusega**.

Jooniste pealkiri vormistatakse samuti, kuid märgitakse **joonise alla**. Kui tabeli või joonise autoriks pole töö koostaja, tuleb autorile ja allikale viidata. Viide paigutatakse tabeli puhul tabeli alla, joonise puhul joonise alla pealkirja järele.

Tabeli sees kasutatakse kirja tähesuurusega 11 pt ja ühekordset reasammu. Kõikidele veergudele antakse nimetus. Kui tabel poolitatakse ja jätkatakse teisel leheküljel, tuleb tabeli päiserida korrata.

Tabel 1. Rahvaarv Eestis 1. jaanuari seisuga

aasta	2018	2019	2020	2021	2022
elanikke	1 319 133	1 324 820	1 328 889	1 330 068	1 331 796

(Eesti Statistikaamet, 2022)

3.4 Viitamine ja kasutatud allikate loetelu

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad tsitaadid, valemid, arvulised andmed jm tuleb viidata. Viitamine on kohustuslik kõikidele referaatidele ja loovtöö ning uurimistöö referatiivsele osale. Referatiivses osas lisatakse viide iga lõigu lõppu, vahel ka lause lõppu.

Viitamine koosneb:

- lause või lõigu lõpus on lühiviide;
- kasutatud allikates on sama viide viitekirjena kirjas.

Lühiviide/tekstisisene viites on sulgudes viidatava allika autori nimi ja aastaarv, millal allikas on avaldatud, nt (Kerrod, 2005). Ilmumisaasta puudumise korral asendatakse aasta arv sõnadega „kuupäev puudub“, nt (Rebane, kuupäev puudub).

Iga allika kirje peab APA standardi järgi sisaldama järgmisi andmeid:

- materjali autori nimi (nimed);

- väljaandmise aasta (kuupäev);
- materjali pealkiri;
- andmed materjali ilmumiskoha kohta.

NB! Õigeks kirje vormistamiseks määra kindlaks kõigepealt kasutatud allika liik, millele viitad: kas see on ajakirja artikkel, raamat, raamatu peatükk, veebilehekülg, blogipostitus vm, sest kirje vormistus sõltub teose tüübist.

Viide tuleb lisada igale lõigule või lausele, mis ei ole töö autori enda kirjutatud või välja mõeldud või mille formuleerimisel kasutate teise autori mõtteid ja ideid. Lõigule viitamisel pannakse viide peale punkti; lausele viitamisel lisatakse viide lause lõppu, enne punkti või lause keskele, olenevalt teksti formuleerimisest (Ainsaar, 2016), näiteks:

- Teadlaste arvates ei huvita hindajaid sisu kvaliteet, pigem on nad orienteeritud mõõdikutele (Uustalu, 2013).
- Uustalu (2013) mainib, et teadlaste arvates
- 2013. aastal kirjutas Uustalu, et

Tsitaadi puhul tuleb välja tuua ka lehekülje number, kust tsitaat pärineb. Number lisatakse aasta järel, eraldades see kooloniga:

- Uustalu (2013:15) ütleb, et “.....”. Lehekülje number saab olla eraldatud ka komaga: Uustalu (2013, lk 15) ütleb, et "...".

NB! Ei ole vahet, kas tsitaat pärineb paberväljaandest või veebilehelt, viidata tuleb igal juhul! Veebilehe puhul tuleb samuti märkida autor ja aasta (kasvõi lehekülje viimane uuendamise või vaatamise aasta).

Kui materjali autor ei ole märgitud, tuleb viidata selle pealkirjale ja aastale. Uurige siiski allikat hoolikalt, autorina saab märkida ka asutust või veebilehe omaniku.

Kasutatud allikate loetelu peab sisaldama kõiki materjale, mida antud töö käigus kasutati ja millele on töö sees viidatud. **Allikad loetletakse autori perekonnanimede tähestikulises järjekorras ning ridu ei nummerdata.**

Tabel 2 Viitamise näited teksti sees ja kasutatud allikate loetelus

	Viide teksti sees	Viide kasutatud allikate loetelus
Ühe autori raamat	(Erelt, 2002, 35)	Erelt, T. (2002). Eesti kirjakeele korraldus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. Erelt, T. (2007). Terminiopetus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. <i>NB! Ühe autori eri aastatel ilmunud raamatutest tuleb kõigepealt kirjutada esimesena ilmunud raamat. Jälgi kirjavahemärke!</i>
	(Erelt, 2003a, 35) (Erelt, 2003b, 11) <i>Kui autoril on samal aastal välja antud mitu teost, kasutatakse tekstisiselt aastaarvu järel tähte</i>	Erelt, T. (2003a). Eesti-inglise keeleteaduse sõnastik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. Erelt, T. (2003b). Eesti oskuskeelekorralduse seisund. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
Kahe-kolme autori raamat	(Kibbermann, Kirotar, Koppel, 1975, 56-58)	Kibbermann, E., Kirotar, S., Koppel, P. (1975). Saksa-eesti sõnaraamat. Tallinn: Valgus.
Rohkem kui kolme autori raamat	(Erelt jt, 2006, 47)	Erelt, T., Leemets, T. jt (2006). Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
Autorit ei ole, on nimetatud toimetaja	(Eesti alevik, 2004) <i>Viidatakse pealkirja esimeste sõnade järgi</i>	Eesti alevik 21.sajandi algul. (2004). toim Kalmus, V., Lauristin, M. Tallinn: Valgus. <i>Alusta pealkirjast!</i>
Tõlkija järelsõna/eessõna raamatus	(Unt, 1995)	Unt, M. (1995). [Eessõna]. Jung, C. G., Tänapäeva müüt. Vagabund, lk 11-15.
Entsüklopeedia või sõnastik	(Eesti keele sõnaraamat, 1999, 864)	Erelt, T. (1999). Eesti keele sõnaraamat. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
Artikkel ajakirjast	(Lill, 1984, 614-621)	Lill, A. (1984, august). Võõrast päritolu terminid vanemas eesti kirjakeeles. – Keel ja Kirjandus, nr 10, lk 614-621. <i>Artikli autor(id) märkida nagu raamatu puhul, ilmumisaasta, pealkiri, mõttekriips ajakirja nimetus, köide (aastakäik) teadusajakirja puhul number, leheküljed.</i>

Artikkel ajalehest	(Sivers, 2005, 4)	Sivers, F. (2005, 22. november). Kas mäss nalja pärast või sõnumiga karje. – Postimees, lk 4. <i>Artikli autor, aasta ja ilmumiskuupäev, pealkiri, mõttekriips, ajalehe nimetus, ja leheküljed.</i>
Internetiallikad		<i>Elektrooniliste dokumentide kohta märgitakse autor(id), (ilmumise või kasutamise aasta), töö nimetus, asukoha aadress</i>
Veebilehekülg	(Tallinna Laagna Gümnaasium, 2015)	Tallinna Laagna Gümnaasium. (2015). http://laagna.tln.edu.ee/?page_id=1385 <i>Veebilehekülg, ilma avaldamiskuupäevata, siis lisan kasutamise aasta.</i>
Artikkel autoriga	(Linnas, 2007)	Linnas, S. (2007) Viitamise ja kasutatud kirjanduse esitamise juhend. Tallinn: Eesti Statistikaamet. https://www.stat.ee/dokumendid/31013 (13.12.2015)
Artikkel (autorit ei ole)	(Prantsuse keele süvaõppe 45. aastapäev, 2012)	Prantsuse keele süvaõppe 45. aastapäev. (kuupäev puudub). http://www.gag.ee/index.php?categoryid=1&p2_articleid=1122
Pilt internetist autoriga	Viide pildi all (Dürer, 1513)	Dürer, A. (1513). Rüütel, Surm Ja Kurat [Gravüür]. http://artrules.ee/static/Durer-Knight-Death-Devil1-960x1234.jpg
Pilt internetist (autorit ei ole)	Viide pildi all Pilt 1. Rebane jahti pidamas (2006)	Rebane jahti pidamas. (2006) [Foto]. http://www.miksike.ee/docs/referaadid2006/rebane_gerdapeda.htm
Intervjuu	(Rahn, 01.09.2012)	Rahn, K. (01.09.2012) [Isiklik intervjuu]. <i>intervjueeritava perekonnanimi, intervjuu toimumise päev, kuu ja aasta</i>
Raadio- või telesaade	(Häelme, 2013)	Häelme, K. (Produtsent). (24.04.2013). Täheleaev: Priit Pedajas [Telesaade]. Tallinn, Eesti: ERR.
Youtube'i video	(Maadvere, 2012)	Maadvere, I. (27.09.2012). Uurimistöö GAGis: viitamine (MS Word 2010) [Video]. https://youtu.be/V8-jVFvQ77k . <i>Video autorina näidatakse viites isikut või organisatsiooni, kelle kasutajakontol on video avaldatud. Kui videos esineb keegi teine inimene, siis tuleks esineja ära nimetada lause sõnastuses</i>
Film	(Soosaar-Penttilä, 2014)	Soosaar-Penttilä, E. (Produtsent). (2014). Nullpunkt [Mängufilm]. Eesti: Allfilm, Eesti Rahvusringhääling.
Magistritöö	(Tereping, 2015)	Tereping, K. (01.06.2015). Facebooki kasutamine õpikogukonna toetamiseks (Magistritöö, Tallinna Ülikool).

		https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://www.cs.tlu.ee/teemaderegister/get_file.php?id%3D375
Andmebaas, kataloog	(Baer, 2015)	Baer, K. E., (2015). [TLÜAR rahvusbibliograafia isikud]. http://isik2.tlulib.ee/index.php?id=58
Vikipeedia artikkel	("Human–computer interaction", 2020)	Human–computer interaction. (2020, 29. oktoober). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Human–computer_interaction&oldid=985976434 <i>Vikipeedia artiklite puhul tuleks viidata kasutatud artikli arhiveeritud versioonile, mis on kättesaadav "View history" lehel.</i>
AI ehk generatiivne tehisaru	(OpenAI, 2024)	OpenAI. (2024). ChatGPT (14. märtsi versioon) [Suur keelemudel]. https://chat.openai.com/chat

Kui lõigus viidatakse mitmele allikale, siis eraldatakse allikad semikooloniga ja viide tuleb peale punkti lõigu lõpus. N: (Preden, 2006, 1579-1580; Salum, 2012)

Sine anno (lühend **s.a.**) on väljend ladina keelest, see tähendab "ilma aastata". (Tallinna Ülikooli kirjastus, s.a.)

ibid. (lühend ladinakeelsest sõnast "**ibidem**", sealsamas) on tekstide lõpu- või allmärkustes sageli kasutatav tähis, osutamaks viidatava materjali pärinemisele eelmise viitega samast allikast.

Ladina lühendite järel on punkt (nt etc., ibid., s.a.).

Tabeli koostamise aluseks H. Põldoja koostatud tabel „APA7 viitamissüsteemi lühikokkuvõte“ https://www.tlu.ee/sites/default/files/inline-files/apa7_lyhikokkuvote.pdf

3.5 Lisad

Lisad paigutatakse töös kasutatud allikate järele. Lisad nummerdatakse (lisa number joondatakse parema serva järgi) ja varustatakse pealkirjaga (Joonis 2).

Lisadesse pannakse:

- pildid;
- tagasiside küsitlused;
- ürituse kuulutused;
- plakatid;
- ekraanipildid;
- ürituse pikad kavad (mis ei sobi teksti);
- filmide süžeeskeemid;
- intervjuude transkriptsioonid
- jne.

Joonis 2. Korrektselt vormistatud lisa

KASUTATUD ALLIKAD

American Psychological Association. (2023). *Style and grammar guidelines. 7th edition. APA Style*. <https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines>

Eesti Statistikaamet. (2022). *RV021: Rahvastik, 1. jaanuar | Aasta* [statistika andmebaas]. https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik__rahvastikunaitajad-ja-koosseis__rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV021/table/tableViewLayout2

Kuusk, K. (2021, November 26). *Kooli kabe meistrivõistluse auhinnad* [foto]. Tallinna Laagna Gümnaasium. <https://laagna.tln.edu.ee/2021/11/26/kooli-kabe-meistrivoistlused/>

Põldoja, H. (2024) *APA7 viitamissüsteemi lühikokkuvõte*
https://www.tlu.ee/sites/default/files/inline-files/apa7_lyhikokkuvote.pdf

Lisa 1 Kirjaliku töö tiitelehe näidis

Kool (Times New Roman 12 punkti)

Autori nimi (Times New Roman 12)

Klass (Times New Roman 12)

TÖÖ PEALKIRI (Times New Roman 18-20, rasvane kiri)

Töö liik (Times New Roman 12)

Juhendaja: Juhendaja nimi (Times New Roman 12)

Töö tegemise koht ja aasta (Times New Roman 12)

Lisa 2. Uurimistöö autorideklaratsiooni näidis

Autorideklaratsioon

Kinnitan, et olen oma uurimistöö / praktilise töö koostanud iseseisvalt ning seda ei ole keegi varem kaitsmisele esitanud. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Annan töö positiivsele hindele kaitsmise korral Tallinna Laagna Gümnaasiumile tasuta loa (lihtlitsents) enda koostatud uurimistöö / praktilise töö kirjaliku osa reprodutseerimiseks, säilitamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni, juhul kui sellega ei riivata kolmandate tööga seotud osapoolte õigusi.

Ülaltoodust tulenevalt kinnitan, et viitan oma töö kasutamisel või esitamisel edaspidi alati Tallinna Laagna Gümnaasiumile kui töö kaasautorile.

.....
/kuupäev, töö autori ees- ja perekonnanimi, allkiri/

Juhendaja(te) otsus kaitsmisele lubamise kohta

.....
/kuupäev, juhendaja ees- ja perekonnanimi, allkiri/

Lisa 3 Kirjaliku töö sisukorra näidis

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1 KIRJALIKE TÖÖDE LIIGID	5
2 KIRJALIKU TÖÖ STRUKTUUR	7
2.1 Tiitelleht	7
2.2 Sisukord.....	7
2.3 Sissejuhatus	8
2.4 Töö põhiosa	8
2.5 Kokkuvõte	8
3 TÖÖDE VORMISTAMISNÕUDED	9
3.1 Põhiosa teksti vormindamine	9
3.2 Pealkirjad.....	9
3.3 Tabelid ja joonised	10
3.4 Viitamine ja kasutatud allikate loetelu	11
3.5 Lisad	13
KASUTATUD ALLIKAD	14
Lisa 1 Töö tiitelleht	15
Lisa 2. Uurimistöö autorideklaratsiooni näidis	16

Lisa 4 Uurimistöö kokkuvõtte näidis

KOKKUVÕTE

Uurimistöös „Laste hirmud“ on püütud **anda ülevaade** levinumatest laste hirmudest. Arenenud ühiskonna ning suurte iibeprobleemide tõttu on see teema aina aktuaalsemaks muutunud. Paljud hirmud võivad hakata segama väikelaste igapäevast elu, sest neil puuduvad teadmised, kuidas muredega hakkama saada. Tihti võib probleemide põhjustena näha elutempo kiirust: vanematel lihtsalt ei jätku aega oma järeltulijate jaoks. Õnneks jääb enamus hirme siiski lapsepõlve ning kaob suuremaks saades. Teadlikumaks muutuvad ka vanemad, kes lapse kartusi paremini hinnata ning vältida oskavad.

Uurimistöö valimi moodustasid Kunda Ühisgümnaasiumi 7- ja 13-17aastased õpilased ning lapsevanemad, kelle lapsed käivad lasteaias.

Uurimismeetodina **on kasutatud** ankeetküsitlust ning joonistusmeetodit, selgitamaks välja lastel esinevaid hirme, toimetulekut nendega, hirmudega kaasnevaid füüsilisi vaevusi, vanemate toetust ning abi hirmudest ülesaamisel.

Uurimusest järeldus, et

- hirmuga kaasnevad füüsilised vaevused on väga levinud nii lasteaialaste kui ka kooliealiste seas, nooremas eas oli peamiseks vaevuseks kõhuvalu, vanematel õpilastel aga peavalu;
- kõige levinumateks hirmudeks väikelaste seas olid hirm pimeduse ees, lahutamine lähedastest ning koera- või kassihirm;
- noorukite ning teismeliste suurimateks hirmudeks olid õpitulemused ja välimus;
- laste hirmudest ülesaamiseks on vaja vanemate tuge, nende korduvaid seletusi ning lapsega tuleks luua ka füüsiline kontakt.

Tööle **püstitatud hüpotees** leidis kinnitust: lastel esineb palju erinevaid hirme. Kõige enam vajavad lapsed vanemate tuge nooremas eas, mil ei suudeta veel hirmutavatest situatsioonidest aru saada ega nende põhjusi leida.

Lisa 5 Resümee vormistamise näidis

RESÜMEE

Tallinna Laagna Gümnaasiumi õpetajate & gümnasistide teadlikkus küberohutusest

Siim Marist, Henri Jaagup Ojaveri 11. klass

Tallinna Laagna Gümnaasium

Juhendajad: õpetajad Liia Opmann, Mikk Herde

Teadlikkus küberohtudest aitab meil igapäevaselt toimetada ohutult. Küberturvalisuse all peetakse silmas mitmeid erinevaid valdkondi, kuid kõige haavatavam on inimene just igapäevaelus oma tavapäraseid toiminguid tehes - nutivahendeid kasutades.

Käesoleva uurimistöö eesmärk on juhtida tähelepanu kõige enam inimeste seas levivatele probleemsetele küberkäitumise viisidele ja nende vältimise võimalikkusest.

Eelnevast lähtuvalt on uurimistöö hüpotees: TLG gümnaasiumi õpilased ja õpetajad on teadlikud küberohutust käitumisest.

Hüpoteesi tõestamiseks tuli vastata uurimisküsimustele:

- 1) Kas Tallinna Laagna Gümnaasiumi õpilaste teadlikkus küberohutusest tugineb omandatud teadmistel või kogemustel?
- 2) Kas Tallinna Laagna Gümnaasiumi õpetajate teadlikkus küberohutusest tugineb omandatud teadmistel või kogemustel?

Küsitlus viidi läbi kolmes rühmas: gümnasistid, kes osalesid loengus, gümnasistid, kes ei osalenud, ning õpetajad, kes osalesid loengus. Osalejate küberohutusalaseid teadmisi ja kogemusi hinnati ning tulemusi analüüsiti rühmade kaupa, arvestades selliseid tegureid nagu sugu ja klass. Uuringus võeti arvesse ka varasemate uuringute tulemusi, tutvuti küberohutuse tööriistadega ning viidi läbi praktiline osa, mis hõlmas plakatikampaaniat.

Küberohutuse teadlikkuse tõstmine Tallinna Laagna Gümnaasiumis on aidanud parandada õpilaste ja õpetajate teadmisi selles valdkonnas. Uuring rõhutab küberohutuse teadlikkuse ja hariduse olulisust digiajastul. Edasised uuringud võiksid keskenduda selle tegevuse täiustamisele ja laiendamisele teistesse haridusasutustesse, et suurendada veelgi küberohutuse teadlikkust.

SUMMARY

Awareness of Cybersecurity among Teachers & Gymnasium Students of Tallinn Laagna Gymnasium

Siim Marist, Henri Jaagup Ojaverre 11. klass

Tallinna Laagna Gümnaasium

The supervisors: Liia Opmann, Mikk Herde

Awareness of cyber threats helps us operate safely on a daily basis. Cybersecurity encompasses various fields, but people are most vulnerable in their everyday lives when performing routine activities using smart devices.

The aim of this research is to draw attention to the most common problematic cyber behaviors among people and the possibilities of avoiding them. Based on this, the hypothesis of the research is: TLG high school students and teachers are aware of safe cyber behavior.

To prove the hypothesis, the following research questions needed to be answered:

- 1) Is the cyber safety awareness of Tallinna Laagna Gümnaasium students based on acquired knowledge or experience?
- 2) Is the cyber safety awareness of Tallinna Laagna Gümnaasium teachers based on acquired knowledge or experience?

The survey was conducted in three groups: high school students who attended the lecture, high school students who did not attend, and teachers who attended the lecture. The cyber safety knowledge and experiences of the participants were assessed and the results analyzed by group, taking into account factors such as gender and class. The study also considered the results of previous research, explored cybersecurity tools, and included a practical component involving a poster campaign.

Raising cybersecurity awareness at Tallinna Laagna Gümnaasium has helped improve the knowledge of students and teachers in this field. The research emphasizes the importance of cybersecurity awareness and education in the digital age. Further studies could focus on improving and expanding this activity to other educational institutions to further increase cybersecurity awareness.

Lisa 6. Kasutatud allikate vormistamise näidis

KASUTATUD ALLIKAD

- Eesti alevik 21.sajandi algul. (2004). toim Kalmus, V., Lauristin, M. Tallinn: Valgus.
- Erelt, T. (1999). Eesti keele sõnaraamat. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Erelt, T. (2002). Eesti kirjakeele korraldus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Erelt, T. (2007). Terminõpetus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Erelt, T., Leemets, T. jt (2006). Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Gustav Adolphi Gümnaasium. (2014). Lisa 1 Uurimistöo koostamise ja vormistamise juhend. <https://docs.google.com/document/d/1wjQxe4zFS6rEJ3TAMpxfN14SC5AIqkmXCimzRd5e-Fg/edit?pref=2&pli=1>
- Hugo Treffneri Gümnaasium. (2014). Õpilasuurimuste ja praktiliste tööde koostamise ning vormistamise juhend. http://www.htg.tartu.ee/dokod/HTG_UPT_juhend_2014.pdf
- Kibbermann, E., Kirotar, S., Koppel, P. (1975). Saksa-eesti sõnaraamat. Tallinn: Valgus.
- Lill, A. (1984). Võõrast päritolu terminid vanemas eesti kirjakeeles. – Keel ja Kirjandus, nr 10, lk 614-621.
- Linnas, S. (2007) Viitamise ja kasutatud kirjanduse esitamise juhend. Tallinn: Eesti Statistikaamet. <https://www.stat.ee/dokumendid/31013>.
- Prantsuse keele süvaõppe 45. aastapäev. (s.a.). http://www.gag.ee/index.php?categoryid=1&p2_articleid=1122
- Rahn, K. (01.09.2012) [Isiklik intervjuu].
- Rebane jahti pidamas. (2006). [Foto]. http://miksike.ee/docs/referaadid2006/rebane_gerdapeda3.jpg
- Salum, K. (s.a.). Koer [Foto]. http://kristjansalum.eu/images/250612_1336.jpg
- Sivers, F. (22.11.2005). Kas mäss nalja pärast või sõnumiga karje. – Postimees, lk 4.
- Tallinna Laagna Gümnaasium. http://laagna.tln.edu.ee/?page_id=1385